

POSTAVENÍ VYBRANÝCH BIOSOCIÁLNÍCH SKUPIN V ZEMĚDĚLSTVÍ

Z. KRŮČEK

KRŮČEK Z (Economic Research Institute for Agriculture and Food, Praha). *Position of Selected Bio-social Groups in Agriculture*. Sbor. ÚVTIZ-Sociol. zeměd. 12 (2) : 87-94, 1976.

In the course of over-all approach of the agricultural and non-agricultural populations there still remain some differences between the groups of agricultural workers, bound primarily to the age and sex. As a rule they appear as a set of specific social and economic characters of individual social groups which are manifested by typical social problems of agricultural women, young workers and pensioners. Solution of these problems must be based on the changes in the structure of labour in agriculture, having a profound impact on the occupational and non-occupational sphere. Investigation in the problems of social groups is an important source of information necessary for the conception of the social policy in agriculture, for the arrangement of the complex care of the employees in agricultural enterprises and for the comprehensive orientation of plans for the social development of working teams. The knowledge of the bio-social criteria bound to age and sex is also an important pre-requisite for their equalization in the urban and rural conditions.

social policy; social groups; bio-social groups

Zlepšování pracovních a životních podmínek, které se týká všech skupin zemědělských pracovníků a je významným činitelem při vyrovnávání sociálního postavení obyvatel města a venkova, má v současné době nerovnoměrný průběh. Promítá se rozdílným způsobem do jednotlivých stránek pracovního a mimopracovního života. Při celkovém přibližování zemědělské a nezemědělské populace zůstávají mezi skupinami zemědělských pracovníků rozdíly, vázané v první řadě na pohlaví a na věk. Týkají se téměř všech stránek pracovního i mimopracovního života. Vystupují zpravidla jako soubor specifických sociálně ekonomických charakteristik jednotlivých sociálních skupin a projevují se typickými sociálními problémy žen, mladých pracovníků a důchodců pracujících v zemědělství. Tyto biosociální skupiny vyžadují zvláštní řešení v rámci sociální politiky a zvláštní přístup při sociálním plánování a řízení. Jde především o specifické problémy zlepšování pracovních podmínek, aktuální u všech sociálních skupin a zejména u žen a mládeže, o otázky pracovních režimů a organizace práce, o naléhavé životní problémy jako např. bydlení, o otázky životního způsobu, jeho náplně a společensky žádoucího zaměření.

Dík úspěchům socialistické zemědělské velkovýroby a všestranné konsolidaci jejích technických, organizačních a ekonomických stránek nabývají sociální stránky na důležitosti a na významu. Jejich řešení na odpovídající úrovni se stalo předpokladem dalšího postupu vpřed. Samy o sobě představují zdroj budoucího rozvoje zemědělské výroby. Současné procesy koncentrace a specializace zemědělské výroby tento vývoj podstatným způsobem ovlivňují a urychlují. Ovlivňují také způsob a institucionální základ možného řešení vznikajících sociálních problémů. Otázky so-

ciálního postavení jednotlivých skupin zemědělských pracovníků je proto třeba zkoumat a řešit v souvislosti s těmito procesy.

Při systémovém řešení problému je třeba vycházet ze změn v oblasti zemědělské práce, které svými sociálními důsledky hluboce zasahují do pracovní i mimopracovní sféry a vystupují do popředí nejenom v souvislosti s přeměnou v charakteru zemědělské práce a v jejím technickém vybavení, ale také v souvislosti se změnami organizačních struktur a způsobu řízení zemědělských podniků.

Příčiny nejdůležitějších rozdílů v postavení jednotlivých skupin pracovníků je třeba hledat v první řadě ve vlastní sféře zemědělské práce. Souvisejí s vlastnostmi vykonávané práce a s její kvalifikovaností. Vyplývají z rozdílného pracovního prostředí a z rozdílných pracovních podmínek jako délka práce, pracovní režimy, směnnost, sezónnost, pracovní volno, dovolená na zotavenou. Jsou ovlivněny sociálním prostředím vykonávané práce, poměry v pracovní skupině, pracovním zařazením, postavením na pracovišti, odměňováním práce, možnostmi pracovního uplatnění. Týkají se i mimopracovních podmínek — bydlení, občanského vybavení, příležitostí ke vzdělávání, k pěstování kultury, sportu a rekreace. Projevují se v rozdílném způsobu života.

Výzkum problematiky sociálních skupin je důležitým zdrojem poznatků pro koncipování sociální politiky v zemědělství, pro řízení komplexní péče o pracovníky zemědělských podniků a o jejich rodiny a pro obsahové zaměřování plánů sociálního rozvoje v zemědělství. Dále přispívá k rozšíření poznatků o sociální struktuře socialistického zemědělství z hlediska překonávání rozdílů, vázaných na hlavní biosociální kritéria jako pohlaví a věk.

ŽENY V ZEMĚDĚLSTVÍ

Významná sociální specifika jsou typická pro současné postavení žen v zemědělství. Souvisejí především s charakterem vykonávané práce, s její namáhavostí, kvalifikovaností a technickým vybavením, s pracovním zařazením a s odměňováním práce, s pracovním prostředím a s podmínkami práce jako směnnost, sezónnost, souvislé pracovní volno, délka práce aj. Stejný význam jako vlastní podmínky práce mají i mimopracovní okolnosti, které souvisejí s výchovou dětí, s obstaráváním domácnosti, nákupu atd. Zlepšování životních a pracovních podmínek nutí u žen směřovat především k usnadnění funkcí, které vyplývají z úlohy ženy v rodině a v domácnosti a k jejich vhodnému spojování s činností na pracovišti.

Z bydlícího obyvatelstva ČSR tvoří ženy o něco více než polovinu (5 063 292, tj. 61,6 %), z ekonomicky aktivních osob v národním hospodářství méně než polovinu (2 286 546, tj. 45,9 %), z ekonomicky aktivních osob v zemědělství téměř polovinu (323 414, tj. 48 %) celkového počtu. Ve srovnání s muži jsou ženy méně často ekonomicky aktivní (45,1 % z celkového počtu žen proti 56,7 % mužů), častěji než muži jsou závislé na ekonomicky aktivních osobách (33,8 % žen proti 28,9 % mužů) a ekonomicky neaktivní s vlastním příjmem (21,1 % žen proti 14,4 % mužů).

Podíl ekonomicky aktivních žen v zemědělství sice poklesl pod 50 %, je však stále výrazně větší než ve většině vyspělých průmyslových zemí. Ženy vykonávají především fyzicky namáhavé ruční práce. Asi polovina žen činných v zemědělství nemá po celý rok zajištěnou práci (asi 16 % žen pracuje méně než šest měsíců v roce, asi 12 % žen méně než osm měsíců v roce, pravidelnou celoroční práci má jen asi polovina zemědělských žen).

S tím souvisí výše pracovní odměny, která je nejenom pod úrovní pracovní odměny mužů, vykonávajících jinou profesi, a pod úrovní pracovní odměny mužů vykonávajících stejnou profesi ve stejném podniku, ale i pod úrovní pracovní odměny žen v jiných odvětvích národního hospodářství.

Poměrně nepříznivá je věková struktura ekonomicky činných žen v zemědělství. Značně větší než v úhrnu ekonomicky aktivních pracovníků v zemědělství je ve skupině družstevních rolníků podíl ekonomicky aktivních žen ve věku od 35 do 59 let, ve skupině zemědělských dělníků podíl ekonomicky aktivních žen ve věku od 40 do 54 let. Procento vdaných žen mezi ekonomicky činnými zemědělskými ženami v produktivním věku je mimořádně vysoké — 82 až 96 % (Horáková, 1973).

Přitom v r. 1973 představovaly ženy v JZD více než tři čtvrtiny trvale činných pracovníků v ŽV (v kraji Západočeském, Jihočeském a Jihomoravském dokonce až 80 %). V ostatních odvětvích zemědělské výroby v JZD představovaly ženy téměř polovinu stálých pracovníků, v přidružené výrobě téměř čtvrtinu. Mezi stálými zaměstnanci JZD bylo v té době jen asi 18 % žen.

Kromě práce v zaměstnání obstarávají ženy téměř všechny povinnosti zabezpečující chod domácnosti, rodinu a výchovu dětí a také různé práce v osobním hospodářství. Domácnosti družstevních rolníků představují 5,4 % celkového počtu domácností ČSR (179 991 z úhrnu 3345 tisíc). Převážnou většinou jsou to úplné rodiny (125 503), ve více než 50 tisících rodin družstevních rolníků jsou děti do 15 let a žena je ekonomicky činná. Přes 14 tisíc neúplných rodin družstevních rolníků je složeno pouze z matky a dětí. Ve srovnání s úhrnem hospodařících domácností je mezi domácnostmi družstevních rolníků více úplných rodin s dětmi do 15 let a zejména úplných rodin bez dětí do 15 let a s ekonomicky aktivní ženou, více neúplných rodin složených z matky s dětmi a méně domácností jednotlivců.

Vysoká zaměstnanost žen je ekonomickým základem pro zrovnoprávnění žen pracujících v zemědělství a pro jejich uplatnění ve společnosti. Přináší však řadu specifických problémů, jejichž řešení je v zájmu zemědělských podniků i v zájmu společnosti. V žádném případě je však nemohou vyřešit ženy samy anebo dokonce na zemědělských pracovištích jako jednotlivci. Jde zejména o tyto otázky:

- rozdílný přístup k ženám a k mužům při zařazování na odpovědnější práci a na vedoucí místa v zemědělském podniku; velmi malý podíl žen ve funkci organizátorů zemědělské výroby;
- malý zájem zemědělských podniků o umísťování absolventek odborných škol, o zabezpečení jejich nástupní praxe a dalšího odborného růstu, o vysílání schopných žen do různých forem školení a studia, a to při velmi vysokém celkovém podílu zemědělských žen bez vyšší anebo bez odborné kvalifikace;
- rozdílný přístup k odměňování stejné práce muže a ženy a k odměňování a uznávání práce žen, které dosahují mimořádné pracovní výsledky;
- nedostatky v zajišťování celoroční práce a v organizování vhodné náhradní činnosti;

- nerespektování fyzických možností žen, zařazování na práce, které se pro ženy nehodí anebo dokonce jsou výslovně zakázané;
- nízký stupeň mechanizace práce vykonávané zemědělskými ženami, malá péče o úpravy strojů a zařízení, aby byly vhodnější pro ženy a byly přizpůsobeny fyziologickým možnostem žen; např. v ŽV vzniká mnoho závad při decentralizaci výroby v malých zastaralých stájích s velkým rozsahem namáhavé ruční práce; největší problémy jsou v chovu skotu, zejména při ošetřování dojníc; mnoho žen v adaptovaných stájích dřívějších zemědělských usedlostí ošetřuje býky za okolností, které jsou v rozporu s ustanoveními zákoníku práce; úprava malých stájí se často neřeší, přestože zavedení vyhovujících zařízení nevyžaduje větších nákladů; při manipulaci s pytlowanými krmivky, s lisovaným senem a slámou, při odvozu hnoje a při manipulaci s mléčnými konvemi jsou překračovány hmotnostní limity; v nápravných opatřeních je málokdy navrhována změna technologie, přestože je vesměs vyřešena; místo technických opatření se navrhuje opatření jako např. místo jedné ženy přidělit k příslušné práci dvě ženy apod.; rozšířený je časný ranní nástup do práce v kravínech, což je prakticky noční nástup – argumentuje se tím, že časný nástup ženám vyhovuje, neboť získají čas pro děti a domácnost; minimální pozornost se věnuje práci žen v RV, která je pomocnou činností v důsledku neúplného kompletování některých pracovních postupů; kromě manipulace s břemeny a porušování hmotnostních limitů je závadná hlavně prašnost a zdraví škodlivé prostředí; vážným problémem v RV je doprava na pracovišti a zpět, možnost očisty při práci a po práci, ochrana před nepříznivými vlivy klimatických podmínek, stravování během pracovní doby;
- zvýšenou pozornost je třeba věnovat úpravě pracovních podmínek pro těhotné ženy a matky s malými dětmi, informovanosti žen o těchto opatřeních, ale také o základních předpisech týkajících se práce žen.

Stejně důležité jako vlastní pracovní podmínky jsou zejména v malých obcích a zvláště pro ženy s dětmi podmínky života mimo práci. Pokud nejsou uspokojivě zajištěny, mohou mít dokonce větší váhu než vlastní pracovní podmínky.

Významnou formou pomoci pracujícím ženám je společné stravování, a to nejen z hlediska pomoci zemědělské ženě a ulehčení práce v domácnosti, ale také s ohledem na zdravotní stav a na dodržování správné výživy během pracovní doby. Dosavadní vývoj závodního stravování nebyl v zemědělství příliš uspokojivý. Ve státním sektoru zemědělství v r. 1973 fungovalo 499 závodních jídelen, ve kterých se pravidelně nebo občas stravovalo asi 47 tisíc pracovníků, stravovací poukázky byly vydány v počtu asi 16 tisíc. V r. 1974 z celkového počtu JZD v ČSR zajišťovalo závodní a veřejné stravování 26,5 % JZD celoročně a 43,8 % sezónně (H a m p l, 1975). Tyto možnosti byly však poměrně málo využívány; celoročně se stravovalo jen 14 % a v sezóně 28 % pracovníků. Výzkum v sloučených a kooperujících podnicích ukázal, že tyto podniky mají materiální, finanční a kádrové podmínky pro uplatnění racionalizace ve stravování. Je zajišťován rozvoj stravy a kulturní stravování i na jednotlivých výrobních střediscích. Proces strukturální přestavby vede tak

k poznání výhodnosti závodního stravování pro pracovníky i pro podnik (Jiříčka, 1975).

Pomoc pro ekonomicky činné ženy představují dále dětské zařízení jako jesle, mateřské školky, školní družiny, školní stravovny. Rozvoj těchto zařízení je řízen státním plánem, a to především prostřednictvím národních výborů. Podniky a organizace s velkým počtem zaměstnanců mohou podle podmínek a podle potřeb pracujících žen zřizovat závodní jesle a závodní mateřské školky, a to v souladu s plánem rozvoje těchto zařízení v kraji, po dohodě s místním národním výborem a se souhlasem orgánů zdravotnické nebo školské správy.

V r. 1972 bylo v ČSR celkem 1166 jeslí (z toho 289 jeslí v závodech včetně JZD) s celkovým počtem 47 878 míst (z toho 11 696 míst v závodních jeslích včetně JZD). Jesle pečovaly denně průměrně o 33 066 dětí při využití počtu míst na 70,5 %.

Největší počet závodních jeslí (včetně JZD) byl v kraji Severomoravském, Středočeském, Východočeském a Jihomoravském. V 698 stálých a sezónních zemědělských útlucích bylo opatrováno 10 817 dětí, z toho 9444 ve věku od 3 do 6 let.

Přesto podle výzkumu v r. 1973 v obvodu naprosté většiny JZD (93,2 %) nebyly vůbec žádné jesle, v obvodu 41,6 % JZD nebyla vůbec žádná mateřská školka (Horáková, 1973). Relativně příznivější situaci zjistil výzkum z r. 1974 v kooperujících podnicích, a to jak z hlediska možnosti umístit děti zemědělských rodin v těchto zařízeních, tak v dostupnosti zařízení v místě bydliště. V některých obcích je poměrně příznivě hodnocena dostupnost jeslí (Jiříčka, 1975).

DŮCHODCI A PRACOVNÍCI V POPRODUKTIVNÍM VĚKU V ZEMĚDĚLSTVÍ

Početnou sociální skupinu zemědělského obyvatelstva představují starší věkové skupiny – pracovníci v poproduktivním věku a důchodci. Sociální postavení této skupiny bylo zatím zkoumáno jen okrajově. Při vyrovnání rozdílů v pracovních a životních podmínkách zemědělského obyvatelstva má však značnou důležitost. Jde nejenom o vlastní pracovní a podnikovou sféru, ale o širší životní podmínky a vhodné formy péče, zabezpečované různými institucemi, organizacemi a národními výbory.

Po r. 1970 se poprvé v zemědělství výrazně zlepšila věková struktura. Klesl počet pracovníků v poproduktivním věku a zvětšil se podíl mladých věkových skupin. Přesto podíl pracovníků v poproduktivním věku zůstal asi čtyři až pětkrát větší než v průmyslu a ve stavebnictví a podíl mladých věkových skupin je o třetinu až polovinu menší.

Ve srovnání s úhrnem populace ČSR jsou nejstarší věkové skupiny relativně silněji zastoupeny v kraji Středočeském, Jihočeském a Západočeském. Výrazně vyšší zastoupení starých věkových skupin je ve venkovských obcích, zejména v nejmenších obcích do 99 obyvatel a v obcích o 100 – 499 obyvatelích. Nejstarší věkové kategorie se vyznačují převahou žen nad muži, vysokým podílem osob pouze se základním školním vzděláním a bez školního vzdělání, výrazně vysokým podílem osob příslušejících k zemědělství. Ekonomická aktivita mužů v nejstarších věkových skupinách je větší než žen. K 31. 12. 1972 bylo v ČSR 1042 družstevních rolníků, kteří splnili podmínky pro nárok na starobní důchod, avšak o dů-

k poznání výhodnosti závodního stravování pro pracovníky i pro podnik (Jiříčka, 1975).

Pomoc pro ekonomicky činné ženy představují dále dětské zařízení jako jesle, mateřské školky, školní družiny, školní stravovny. Rozvoj těchto zařízení je řízen státním plánem, a to především prostřednictvím národních výborů. Podniky a organizace s velkým počtem zaměstnanců mohou podle podmínek a podle potřeb pracujících žen zřizovat závodní jesle a závodní mateřské školky, a to v souladu s plánem rozvoje těchto zařízení v kraji, po dohodě s místním národním výborem a se souhlasem orgánů zdravotnické nebo školské správy.

V r. 1972 bylo v ČSR celkem 1166 jeslí (z toho 289 jeslí v závodech včetně JZD) s celkovým počtem 47 878 míst (z toho 11 696 míst v závodních jeslích včetně JZD). Jesle pečovaly denně průměrně o 33 066 dětí při využití počtu míst na 70,5 %.

Největší počet závodních jeslí (včetně JZD) byl v kraji Severomoravském, Severočeském, Východočeském a Jihomoravském. V 698 stálých a sezóních zemědělských útlucích bylo opatrováno 10 817 dětí, z toho 9444 ve věku od 3 do 6 let.

Přesto podle výzkumu v r. 1973 v obvodu naprostě většiny JZD (93,2 %) nebyly vůbec žádné jesle, v obvodu 41,6 % JZD nebyla vůbec žádná mateřská školka (H o r á k o v á, 1973). Relativně příznivější situaci zjistil výzkum z r. 1974 v kooperujících podnicích, a to jak z hlediska možnosti umístit děti zemědělských rodin v těchto zařízeních, tak v dostupnosti zařízení v místě bydliště. V některých obcích je poměrně příznivě hodnocena dostupnost jeslí (Jiříčka, 1975).

DŮCHODCI A PRACOVNÍCI V POPRODUKTIVNÍM VĚKU V ZEMĚDĚLSTVÍ

Početnou sociální skupinu zemědělského obyvatelstva představují starší věkové skupiny – pracovníci v poproduktivním věku a důchodci. Sociální postavení této skupiny bylo zatím zkoumáno jen okrajově. Při vyrovnaní rozdílů v pracovních a životních podmínkách zemědělského obyvatelstva má však značnou důležitost. Jde nejenom o vlastní pracovní a podnikovou sféru, ale o širší životní podmínky a vhodné formy péče, zabezpečované různými institucemi, organizacemi a národními výbory.

Po r. 1970 se poprvé v zemědělství výrazně zlepšila věková struktura. Klesl počet pracovníků v poproduktivním věku a zvětšil se podíl mladých věkových skupin. Přesto podíl pracovníků v poproduktivním věku zůstal asi čtyři až pětkrát větší než v průmyslu a ve stavebnictví a podíl mladých věkových skupin je o třetinu až polovinu menší.

Ve srovnání s úhrnem populace ČSR jsou nejstarší věkové skupiny relativně silněji zastoupeny v kraji Středočeském, Jihočeském a Západočeském. Výrazně vyšší zastoupení starých věkových skupin je ve venkovských obcích, zejména v nejmenších obcích do 99 obyvatel a v obcích o 100–499 obyvatelích. Nejstarší věkové kategorie se vyznačují převahou žen nad muži, vysokým podílem osob pouze se základním školním vzděláním a bez školního vzdělání, výrazně vysokým podílem osob příslušejících k zemědělství. Ekonomická aktivita mužů v nejstarších věkových skupinách je větší než žen. K 31. 12. 1972 bylo v ČSR 1042 družstevních rolníků, kteří splnili podmínky pro nárok na starobní důchod, avšak o dů-

chod nepožádali a dále pracují. V JZD i po získání nároku na důchod pokračuje v práci pět až šestkrát více důchodců než v ostatních odvětvích národního hospodářství.

V domácnostech družstevních rolníků byla v r. 1972 většina (73,9 %) bez důchodců, téměř čtvrtina (42 000) měla jednoho důchodce, jen 2,8 % domácností družstevních rolníků (5000) mělo dva důchodce.

Hlavní společenské zázemí a zdroj opory pro nejstarší věkové skupiny představuje rodina, a to na vesnici mnohem více než ve městech. Starší lidé na vesnici mají častěji než ve městech dosud žijící děti a vnuky. Děti bydlí častěji než ve městech v blízkosti rodičů, rodina je méně rozptýlená, v malé vzdálenosti bydlí i vedlejší příbuzní, zejména rodiny sourozenců. Bez dětí je jen asi desetina starých lidí žijících na vesnici, jen velmi malá část nemá žádné další příbuzné. Poměrně velký je podíl starých lidí bez manžela (63 %) a z nich převážnou většinu tvoří ženy.

Hlavním zdrojem příjmu starých lidí je důchod ze státního důchodového zabezpečení. Výrazné zlepšení nastalo na tomto úseku úpravou provedenou v r. 1975, kdy došlo k vyrovnaní důchodového zabezpečení mezi zemědělstvím a průmyslem. Pravidelný příjem z pracovní činnosti uvedlo v dotazníkovém šetření asi 35 % mužů a necelých 10 % žen.

Při péči o sociální skupinu důchodů a pracovníků v poproduktivním věku je třeba soustředit pozornost především na tyto úkoly:

- v zemědělských podnicích zavést evidenci bývalých pracovníků, kteří jsou nyní v důchodu, a přehled jejich potřeb
- věnovat zvýšenou pozornost pracovním podmínkám pracovníků v poproduktivním věku
- z fondu kulturních a sociálních potřeb vyplácet příplatky k nízkým důchodům, finanční výpomoci při lázeňské a rekreační péči
- zorganizovat pomoc důchodcům v domácnosti, při opravě obydlí aj.
- závodní stravování poskytnout důchodcům za režijní poplatek
- organizovat kluby důchodců a akce k zapojení do společenské aktivity v obci a do sousedských vztahů
- pracovníkům zemědělských podniků, kteří pro ošetřování starých členů rodiny přerušili práci, umožnit návrat na původní pracoviště.

ZEMĚDĚLSKÁ MLÁDEŽ

Specifickou skupinu z hlediska sociálního postavení a zlepšování životních a pracovních podmínek představuje dále zemědělské mládež. Základním cílem je udržení mládeže při práci v zemědělství na základě vyrovnání sociálního postavení s mládeží v ostatních odvětvích národního hospodářství a ve městech, stabilizace mladých pracovníků v zemědělských podnicích na základě co nejširšího pracovního a profesního uplatnění, pracovního a kvalifikačního postupu, zabezpečení mladých rodin a jejich životních podmínek. K nejvýznamnějším rozdílům, vázaným na věk, patří v současné době otázky odborné přípravy k vykonávání práce v zemědělství, dalšího vzdělávání a rozšiřování odborné kvalifikace, odměňování práce, interpersonální vztahy v pracovních skupinách, možnosti pracovního uplatnění a řada otázek, které mají význam pro aktivitu mladých lidí mimo práci a v rodině a pro celkový způsob života.

Pracovníci do 30 let tvoří 23,2 % osob trvale činných v zemědělství, z toho je 6,6 % zemědělských dělníků, 13 % členů JZD a 3,6 % JHR. V obou socialistických sektorech tvoří ve věkové kategorii do 30 let muži nadpoloviční většinu. markantní rozdíl je mezi oběma pohlavími, zejména mezi 20. a 30. rokem, kde ovlivňuje zaměstnanost žen mateřství, péče o rodinu a děti. Jednotlivě hospodařící rolníci do 30 let tvoří velmi malou část z celkového počtu mladé zemědělské populace a v této věkové kategorii je zhruba dvakrát více žen než mužů.

Ve srovnání s ostatními odvětvími národního hospodářství je zastoupení mládeže v zemědělství nejmenší – 23,2 %. Nejpriznivější věková skladba je ve stavebnictví, kde mládež tvoří 41,2 %, v průmyslu 39 %, v obchodu a veřejném stravování 36,2 %, dopravě a spojích 35,6 %. V průměru tvoří mládež v národním hospodářství 35,2 % ekonomicky aktivních pracovníků, z tohoto hlediska je zemědělství o 12 % za průměrem národního hospodářství.

Opatření pro mladistvé je třeba zaměřit především na řešení těchto otázek:

- zkvalitnění přípravy na budoucí povolání
- zlepšení péče o pracovní podmínky a dodržování předpisů o pracovních podmínkách pro mladistvé
- na zlepšení občanské a bytové vybavenosti obcí
- podpora kulturní, sportovní a zájmové činnosti ve volném čase
- prohloubení politicko-výchovného působení na učně a mladistvé a výchova k angažovanosti
- zvláštní péče o mladistvé s neukončeným základním vzděláním, o mládež z obcí se ztíženými životními podmínkami, o dívky nastupující do pracovního poměru bez vyučení.

Aktuální problematika, přitažlivá zejména pro mladé věkové skupiny s odbornou kvalifikací a přímo související s jejich trvalým udržením při práci v zemědělství, je úprava pracovních právních vztahů s cílem dosáhnout sjednocení s ostatními odvětvími národního hospodářství (pracovní podmínky, časové režimy aj.).

Literatura

- HAMPL, D. a kol.: Prognóza pracovních podmínek a životního prostředí pracovníků zemědělsko-potravinářského komplexu. [Závěrečná zpráva.] FMZVŽ a VÚEZVŽ Praha, 1975.
- HORÁKOVÁ, E. a kol.: Socioprofesionální struktura pracovníků dělnických povolání v zemědělství a technicko-technologický rozvoj. [Závěrečná zpráva.] Výzk. úst. ekonomiky zeměd. a výživy Praha, 1973.
- JIRIČKA, M. a kol.: Vliv postupující výrobní kooperace a integrace na sociální struktury na sociální procesy v zemědělském podniku. [Závěr. zpráva.] Výzk. ústav ekonomiky zeměd. a výživy Praha, 1975.

Došlo dne 6. 7. 1976

KRŮČEK Z. (Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Praha). *Postavení vybraných biosociálních skupin v zemědělství*. Sbor. ÚVTIZ-Sociol. zeměd. 12 (2) : 87-94, 1976.

Při celkovém přibližování zemědělské a nezemědělské populace zůstávají mezi skupinami zemědělských pracovníků rozdíly, vázané v první řadě na pohlaví a věk.

Vystupují zpravidla jako soubor specifických sociálně ekonomických charakteristik jednotlivých sociálních skupin a projevují se typickými sociálními problémy zemědělských žen, mladých pracovníků a důchodců. Při řešení těchto problémů je třeba vycházet ze změn v oblasti zemědělské práce, které svými sociálními důsledky hluboce zasahují do pracovní i mimopracovní sféry. Sledování problematiky sociálních skupin je důležitým zdrojem poznatků pro koncipování sociální politiky v zemědělství, pro řízení komplexní péče o pracovníky zemědělských podniků a pro obsahové zaměření plánů sociálního rozvoje kolektivu pracovníků. Poznání biosociálních kritérií vázaných na věk a pohlaví je i důležitým předpokladem jejich vyrovnání mezi městem a venkovem.

sociální politika; sociální skupiny; biosociální skupiny

КРУЧЕК З. (НИИ экономики сельского хозяйства и продовольствия, Прага). *Положение выбранных биосоциальных группировок в сельском хозяйстве*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. zeměd. 12 (2) : 87-94, 1976.

При общем сближении сельскохозяйственной популяции с несельскохозяйственной между группировками с/х работников остаются различия, касающиеся в первую очередь пола и возраста. Они выступают как совокупность специфических социально-экономических характеристик отдельных социальных групп, отражая типичные социальные проблемы сельских женщин, молодежи и пенсионеров. Решая эти проблемы, надо исходить из перемен в области с/х труда, которые своими социальными последствиями глубоко затрагивают трудовую и нетрудовую сферы. Изучение проблематики социальных группировок — важный источник данных для составления концепций в области социальной с/х политики, комплексной заботы о трудящихся с/х предприятий, тематики планов социального развития рабочих коллективов. Познавание биосоциальных критериев, связанных с полом и возрастом, — важное условие выравнивания села с городом.

социальная политика; социальные группировки; биосоциальные группировки

KRŮČEK Z. (Forschungsinstitut für Agrarökonomik und Ernährung, Praha). *Stellung ausgewählter biosozialer Gruppen in der Landwirtschaft*. Sbor. ÚVTIZ-Sociol. zeměd. 12 (2) : 87-94, 1976.

Bei der allgemeinen Annäherung der landwirtschaftlichen und nicht landwirtschaftlichen Population verbleiben zwischen Gruppen landwirtschaftlicher Arbeiter Unterschiede, die in erster Reihe an das Geschlecht und das Alter gebunden sind. Sie treten in der Regel als ein Komplex spezifischer sozial-ökonomischer Charakteristiken der einzelnen Sozialgruppen auf und kommen durch typische soziale Probleme der, in der Landwirtschaft tätigen Frauen, jungen Arbeiter und Rentner zum Vorschein. Bei der Lösung dieser Probleme ist es notwendig von den Veränderungen im Bereich der landwirtschaftlichen Arbeit auszugehen, die mit ihren sozialen Folgen tief in die Arbeits- und Außerarbeitssphäre eingreifen. Die Untersuchung der Problematik sozialer Gruppen ist eine wichtige Quelle von Erkenntnissen für die Konzeption der Sozialpolitik in der Landwirtschaft, für die Leitung der komplexen Sorge um Mitarbeiter landwirtschaftlicher Betriebe und für die inhaltliche Richtung von Plänen der sozialen Entwicklung der Arbeiterkollektive. Die Erkenntnis der auf Alter und Geschlecht gebundenen biosozialen Kriterien ist auch eine wichtige Voraussetzung für ihren Ausgleich zwischen der Stadt und dem Lande.

Sozialpolitik; soziale Gruppen; biosoziale Gruppen

Adresa autora:

Ing. Zdeněk Krůček, Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Dlážděná 6, 110 00 Praha 1
